

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԳՐԶԱՐԿ ՂԱԶԱՐՈՍՅԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՀԱՅՏ ԵՐԳԵՐԸ

Իրազեղով մը 1943-ին ձեռք ինկան Վարդապետին երկու տետրակները, որոնք կպարունակեին յոթանասուն անտիպ ժողովրդային երգեր, գրի առնված 1913-ին արևելյան ձայնագրութեամբ:

Այդ երգերը ընել տվին ինձ աշխատանք մը, զոր Փարիզի Երաժշտանոցի ուսուցիչներս, իրենց բոլոր հմտութեամբ, անկարող պիտի ըլլային ընել տալու: Ստիպեցին, որ սովորիմ արևելյան ձայնափշներն ու եղանակները իրենց դարձվածքներով, ուսուցանասիրեմ կերպը դաշնամուրումին, որ Վարդապետինն է, ու ի վերջո թափ տամ այն կյանքին, որ կեռա ներսս, երբ կլսեմ երգը յեղիս:

1942-են ի վեր թափած աշխատութեանս ցույց տվալ ինծի ուղին, որուն ամեն հայ երգահան պարտավոր է հետևել, եթե կուզե, որ իր կտորները կրեն տոհմային դրոշմ, գույն և ուժ, որոնք միմիայն մերն են:

Յոթանասուն երգերը մեկ ամսվան ընթացքին վերածված էին եվրոպական երաժշտութեան ու արդեն հարուստ ներշնչարան մը կպարգեին ինծի:

Հուզում, հիացում, խանդավառութիւն իրար կհաջորդեին մեջս, ու կդաշնամուրեի առաջին երգը, որ ողբ մըն է 5/4 չափով, ԲՁ եղանակ, ճերմանի նահանգի Սուրմալու գավառի էվիլար գուղում» երգված: Երաժշտագետ ու անմոռանալի մեր Վարդապետը այնպիսի կանոնավորութիւնով մը նոթ առած էր,— արևելյան ձայնափշները, ժողովրդական երգը իր զանազան տուններով, երգող գուղացիին ո՛ր գավառին, ո՛ր գուղին ըլլալը,— որ բնականորեն պարտք կդնէի վրաս այդ երգով ամիսներ տարվե-

լու, արտաքին անցուղարձերուն խորը փնտռելու, ներշնչվելու:

Ողբը դաշնամուրոված է, կխորհիմ, այնպես, ինչպես Վարդապետը պիտի ուզեր որ ըլլար, պարզ մտացիորեն զգայուն ու գլուղը վերհիշել տվող բնույթով: Ինձ այսպես կթվեր, թե վերջապես երաժշտական աշխարհի մեջ հայերեն սկսեւ եմ խոսիլ. արդյո՞ք հայերենն զգալ գիտեի, թե ի՛նչ էր: Ատոր գիտակցելու համար պետք էր պահ մը հեռու նետել եվրոպական երաժշտութեան պաշարս, զոր 13 տարվան միջոցին հավաքեի էի ու դառնալ գիտունորեն տգետ ու իմաստունորեն պարզ:

Երգին բառերը խոր, սիրտ բզկտող, կուզեն որ չլսա, որովհետեւ լացը քիչ է անոնց համար:

«Աղջիկ մերդ մեռել ա,

նեյնիմ աման օ՜յ օ՜յ շուրերդ

կեղտոտել ա,

վա՛յ մերդ մեռնի սարի աղջիկ,

ջեյրան աղջիկ,

կվանամ վարդի ջրով, չորացնեմ

բերնի գոլով:

Երկրորդ աշխատանքս կշինեի մահերդ մը այդ ողբի վրա. հոս եվրոպական մշակութիւն շարհամարհեցի, ալ վտանգե զերծ էի, չէ որ հայրենի հողս առած էի իբր մեկնակետ ու շունչս կմնար հարազատորեն հայ, ընդլայնելով առանց վրդովումի երգը Վարդապետին, զոր ունկնդիրը իրը կընն այնքան դուրութեամբ:

Երախտիքի անհուն զգացումով կողեկու չեմ հիշատակը ամմահ Վարդապետին ու կմոռնամ, թե ինձ պակսեր է բախտը զինքը տեսած ու լսած ըլլալու:

Կ. Պոլիս

(«Ալիֆ» թիվ 75 1946 թ. Թեհրան)